

Özkaynağa Dayalı ve Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödemelerin Finansal Performansa Etkileri

Impacts of Equity Settled and Cash Settled Share-based Payments on Financial Performance

Çağrı Aksoy Hazır¹

¹Arş. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Finansman Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ORCID: Ç.A.H. 0000-0003-1172-1412

ÖZ

TFRS 2 – Hisse Bazlı Ödemeler Mart 2006’da yayımlanmış olup, tüm hisse bazlı ödeme şekillerinin muhasebeleştirilmesi ve ölçümüne ilişkin ilkeleri tanımlamaktadır. Standart, çalışanlar ve üçüncü kişilerle nakde, özkaynağa veya diğer varlıklara dayalı olarak yapılan işlemlerde geçerlidir ve tüm hisse bazlı ödeme işlemlerinin gerçeğe uygun değere dayalı olarak, mal veya hizmet edinildiğinde muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada özkaynağa dayalı ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin TFRS 2’ye göre muhasebeleştirilmesi analiz edilmiş ve özkaynağa veya nakde dayalı hisse bazlı ödemelerin uygulanmasının finansal etkileri incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hisse Bazlı Ödemeler, Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödeme, Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödeme, Finansal Performans

ABSTRACT

TFRS 2 – Share-based Payments were issued in March 2006 and prescribes the measurement and recognition principles for all share-based payment transactions. It applies to transactions with employees and third parties, whether settled in cash, or other assets or equity instruments and requires entities to recognize all share-based payment awards in the financial statements based on fair value when the goods and services are received. In this study, the accounting of equity settled and cash settled share-based payments were analyzed according to TFRS 2 and the financial effects of the application of equity settled or cash settled payments were investigated.

Keywords: Share-based Payment, Equity Settled Share-based Payment, Cash Settled Share-based Payment, Financial Performance

Başvuru/Submitted: 26.04.2019 Revizyon Talebi/Revision Requested: 10.06.2019 Son Revizyon/Last Revision Received: 17.06.2019 Kabul/Accepted: 12.07.2019

Sorumlu yazar/Corresponding author: Çağrı Aksoy Hazır / cagri.aksoy@marmara.edu.tr

Atıf/Citation: Aksoy-Hazır, Ç. (2019). Özkaynağa dayalı ve nakde dayalı hisse bazlı ödemelerin finansal performansa etkileri. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute*, 61, 47-66. <https://doi.org/10.26650/MED.2019558225>

EXTENDED ABSTRACT

Share-based payments as shares or share options are common features of employee remuneration. Suppliers, who provide professional services, can also be paid by issuing shares or share options. Share-based payments become an important way of binding employees to a company, where the key asset is staff and aligning the employees' interests with those of the shareholders. Those kinds of payments became a larger component of employee and executive compensation especially in biotechnology and information technology sectors.

A share-based payment is the transaction, in which a company pays for goods or services either by transferring its own equity instruments to the counterparty, or by paying an amount of cash that is based on its own share price. IFRS 2 specifies how companies should account for goods or services received in exchange for share-based payments. In IFRS 2, three types of share-based payment transactions are identified.

- Equity settled share-based payment transactions, in which the company pays for goods or services by issuing equity instruments such as shares or share options.
- Cash settled share-based payment transactions, in which the company pays for goods or services in cash, but the amount to be paid is based on the price of the company's equity instruments (shares or share options).
- Share-based payment transactions with cash alternatives, in which the company receives goods or services and either the company or the supplier of the goods and services has a choice of the entity settling the transaction in cash or by issuing equity instruments.

In practice, companies have an interest in using equity settled share-based payments or cash settled share-based payments. This study focuses on the recognition and measurement of equity settled and cash settled share-based payment transactions and investigates their financial effects. How and when the company measures the transactions or whether the company must remeasure the transaction, all depend on whether the transaction is equity settled or cash settled. Equity settled share-based payment transactions require a measurement that reflects the price of the shares or share options at the grant date. The measurement of equity settled share-based payment transactions cannot be updated after the grant date in order to reflect the changes in share price. However, for vesting conditions a company should update the measurement to reflect the changes in its employee number estimates. No adjustments can be made based on market conditions. Share-based payment cost is recognized over the vesting period, with a corresponding entry in equity. This cost can be recognized as an expense or capitalized as an asset if the general asset-recognition criteria are met. Cash settled share-based payment transactions are measured at the fair value of the liability and recognized as an expense or capitalized as an asset if the general asset-recognition criteria are met. The liability to pay cash is measured on a basis that reflects the price of the share or share option. In order to reflect the changes in the price of share or share option, the subsequent measurement should be updated at each reporting period. Changes in the measurement of the liability are reported in profit or loss and remeasurements during the vesting period are only recognized to the extent that services have been received.

The choice of share based payments transactions is relevant for economic decisions of the companies and for the assessment of stewardship by management. In this study, recognition and measurement of equity settled and cash settled share-based payment transactions were analyzed and the financial effects of the application of both the equity settled and cash settled share-based payment transactions were examined through two case studies. Five financial ratios were calculated in order to investigate the financial effects of the different share-based payment transactions. The classification of share-based payment transactions (equity settled or cash settled share-based payment) changes the magnitude of the key liquidity and profitability ratios of the companies. Equity settled share-based payment transactions are more suitable for immature companies with low liquidity, which prefer debt financing, whereas cash settled share-based payment transactions are more favorable for the companies which prefer equity financing and cannot benefit from the leverage effect.

1. Giriş

Hisse bazlı ödeme işlemleri çalışanlara ya da mal veya hizmet edinilen tedarikçilere sunulan ödeme biçimleridir. Çalışanlara sunulan hisse bazlı ödemeler çalışanların sadakatini artırmak ve performanslarını yükseltmek amacıyla kullanılan bir araç iken, tedarikçilere sunulan hisse bazlı ödemeler ise bir finansman aracı olarak nitelendirilebilir. İlk olarak Amerika'da faaliyet gösteren işletmeler tarafından kullanılan hisse bazlı ödemeler, Avrupa Birliği ülkelerinde faaliyet gösteren işletmelerde ve özellikle son yıllarda Almanya'da da kullanımı artan ödeme biçimleridir. Bu tür ödeme işlemleri daha önceleri yalnızca büyük işletmeler ya da grup işletmeleri tarafından kullanılmakta iken, günümüzde girişim işletmeleri tarafından da tercih edilmeye başlanmıştır (Hayn, 2018). Türkiye'de ise kullanımı sınırlı olup, borsaya kote işletmeler arasından yalnızca Türk Telekomünikasyon A.Ş. tarafından kullanılmaktadır (Türk Telekomünikasyon A.Ş. Bağımsız Denetim Raporu, 2018).

Hisse bazlı ödeme işlemlerinin işletmeler açısından niteliği yalnızca tedarikçi ve çalışanlara sağladığı faydaları açısından değil, işletmelerin finansal raporlamalarına ve finansal performanslarına etkileri açısından da önem arz etmektedir. Hisse bazlı ödeme işlemleri "UFRS 2 – Hisse Bazlı Ödemeler" standardında düzenlenmiş olup, standartta ilgili işlemlerin muhasebeleştirilmesi, ölçümü ve raporlanmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Türkiye'de de bu işlemlerin muhasebeleştirilmesine yönelik düzenlemeler TFRS 2 – Hisse Bazlı Ödemeler'de sunulmuş olup, standart 31.03.2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

Standartta sunulmuş olan hisse bazlı ödeme işlemleri üç biçimde gerçekleştirilebilir; bunlar özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemeler, nakde dayalı hisse bazlı ödemeler ve nakit alternatifli özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemelerdir. Bunlar arasından uygulamada en fazla tercih edilenler özkaynağa dayalı ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemleridir. Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemelerde, çalışan veya tedarikçiye sundukları mal veya hizmetlere karşılık özkaynağa dayalı finansal araçların belirli bir zamanda belirli bir fiyattan elde etme hakkı tanınmaktadır. Nakde dayalı hisse bazlı ödemelerde ise özkaynağa dayalı finansal araçların fiyatlarına bağlı olarak çalışan veya tedarikçiye nakdi ödeme söz konusudur (Konold, 2012). Bu iki ödeme işleminde farklı muhasebeleştirme ve ölçme düzenlemeleri geçerlidir. Her iki ödeme işleminde de muhasebe politikaları ve finansal performansı etkileyebilecek ve muhasebeleştirme esnasında mutlaka göz önünde bulundurulması gereken değişkenler mevcuttur. Bunlar; özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerlerinin ölçümünde kullanılan opsiyon fiyatlama modelleri, hakediş koşulları, hakediş tarihi, hakediş dönemi ve hisse senedi fiyatlarının gelişimidir. (Sommer, Hofbauer ve Konold, 2009).

TFRS 2 çerçevesinde özkaynağa dayalı ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde çalışan veya çalışan olmayanlar ile ilgili elde edilen mal veya hizmete ilişkin tutar varlık kriterlerini sağlamadığı takdirde giderleştirilmelidir. Her iki ödeme işleminde de giderleştirilen tutarların işletmelerin ilgili dönem ve gelecek dönemlerde elde edeceği kar veya zararına doğrudan etkisi vardır (Wise, 2005). Özkaynağa veya nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde giderleştirilecek tutarlar gerçeğe uygun değer çerçevesinde tespit edildiğinden, giderleştirilecek tutarlardaki değişim doğrudan finansal performans göstergelerini etkiler. Değişkenlik gösterebilecek finansal performans göstergelerine bağlı olarak da işletmelerin çalışanlarına veya çalışan olmayanlara sunacağı hisse bazlı ödeme planlamalarının revize edilmesini gerektirir. (Shiwakoti ve Rutherford, 2010). Finansal performans göstergelerinin değişimi, çalışanlara veya çalışan olmayanlara sağlanacak olan özkaynağa ya da nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinden hangisi tercih edilecek olursa olsun, işletmelerin muhasebe politikaları ve finansal planlamalarının değişimini gerektirdiğinden ek maliyetlerin ortaya çıkması da kaçınılmazdır (Richter ve Schrader, 2017).

Standartta göre özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde giderleştirilecek tutarların karşılığı özkaynakta meydana gelen bir artış olarak raporlanır, nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde ise bu durum yükümlülüklerde meydana gelen bir artış olarak raporlanır (Emanuel, 2005). Ödeme işleminin çeşidinden bağımsız olarak elde edilen mal veya hizmet bedelinin giderleştirilmesi finansal performans göstergeleri arasında yer alan karlılık oranlarını ve ödeme işleminin çeşidine bağlı olarak mal veya hizmet bedeline karşılık muhasebeleştirilen özkaynak veya yükümlülüklerdeki artışlar ise bir diğer finansal performans göstergesi olan finansal yapı oranlarını etkiler. Özkaynağa ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme

işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde baz alınan özkaynağa dayalı finansal araçların (örneğin hisse senedi opsiyonlarının) kullanımı da gerçekleştiği takdirde nakit giriş ve/veya çıkışına neden olacağından, finansal performans göstergeleri arasında yer alan likidite oranları da etkilenir.

Bu çalışmada, akademik yazında yer alan hisse bazlı ödeme işlemlerinin TFRS 2'ye göre muhasebeleştirilmesinin yanı sıra, uygulamada en fazla tercih edilen ödeme işlemleri olan özkaynağa dayalı ve nakde dayalı hisse bazlı ödemelerin işletmelerin finansal performans göstergeleri üzerindeki etkilerinin ve ortaya çıkan farklılıkların incelenmesi hedeflenmiştir. Daha önceki çalışmalarda yalnızca ilgili hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilme farklılıklarına değinilmiş olup, her iki ödeme biçimi aynı şartlar altında uygulandığında işletmelerin finansal performans göstergeleri arasında yer alan karlılık, finansal yapı ve likidite oranlarına etkileri incelenmemiştir. Bu çalışma ile seçilecek hisse bazlı ödeme işleminin finansal performansa etkilerinin irdelenmesi aracılığı ile hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebe politikalarının belirlenmesinde öne çıkan bir etken olabileceğinin ortaya konması hedeflenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde standartta yer alan düzenlemelere yer verilmiş, üçüncü bölümde ise somut bir uygulama örneği iki farklı senaryo açısından ele alınarak, farklı hisse bazlı ödeme işlemlerinin işletmelerin finansal performanslarına etkileri belirli finansal oranlar çerçevesinde açıklanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise özkaynağa ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmesindeki farklılıklar özetlenmiş ve genel bir değerlendirme sunulmuştur.

2. Hisse Bazlı Ödemelerin Muhasebeleştirilmesi

Hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmesi TFRS 2 - Hisse Bazlı Ödemeler'de düzenlenmiş olup, bu bölümde hisse bazlı ödeme işlemlerinde göz önünde bulundurulması gereken unsurlara ilişkin tanımlar, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmelerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Hisse Bazlı Ödemelere İlişkin Kavramlar

Hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde öncelikle hisse bazlı ödeme biçiminin ve ilgili ödeme biçimine ait hakediş koşullarının belirlenmesi, ihraç tarihi, ihraç tarihindeki özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri, içsel değer ve hakediş döneminin tespit edilmesi gereklidir. Aşağıda bu unsurlara ilişkin standartta sunulan tanımlara yer verilmiştir.

- **Hisse Bazlı Ödeme Biçimleri:** Hisse bazlı ödeme işlemleri üç biçimde gerçekleştirilebilir. Bunlar; özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri, nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri ve nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemleridir. “Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri”; işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçları karşılığında mal veya hizmet aldığı ya da mal veya hizmet temin ettiği tedarikçi ile yaptığı işlemi yerine getirme yükümlülüğünün olmadığı işlemlerdir. “Nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri”; mal veya hizmetlerin tedarikçisine nakit ödeme yapılması veya diğer varlıkların transfer edilmesi suretiyle bir borç yüklenerek işletmenin aldığı mal veya hizmete ilişkin bedelin, işletmenin veya diğer bir grup işletmesinin özkaynağa dayalı finansal araçlarının fiyatları üzerinden belirlendiği işlemleri ifade eder. “Nakit alternatifli hisse bazlı ödeme işlemleri” ise işletmenin mal veya hizmet alımını veya edinimini gerçekleştirdiği ve anlaşma hükümlerinin işletmeye ya da söz konusu mal veya hizmetin tedarikçisine, anlaşma konusu mal veya hizmet bedelinin nakit olarak veya özkaynağa dayalı finansal araçlar verilmesi suretiyle ödenmesi alternatiflerinden birini tercih etme imkânı sağladığı işlemlerdir (TFRS 2.2 ve TFRS 2.A).

Bu tanımlarda yer alan özkaynağa dayalı finansal araçlar hisse senetleri veya hisse senedi opsiyonlarını kapsamaktadır. Hisse senedi opsiyonu; hamiline belirli bir dönem için işletmenin hisse senetlerini sabit ya da belirlenebilir bir fiyattan elde etme yükümlülüğü değil, hakkını veren sözleşmeyi ifade eder (TFRS 2. A). Standart çerçevesinde hisse senedi opsiyonlarının değerlemesinde gerçeğe uygun değer dikkate alınmalıdır. Söz konusu gerçeğe uygun değer “TFRS 13 – Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü” standardında kullanılan tanımdan farklılık arz etmektedir (TFRS 2.6A).

- **İçsel Değer:** İçsel değer; karşı tarafın onaylama veya alma hakkının olduğu hisse senetleri ile karşı tarafın bu senetler için ödemesi gereken fiyat arasındaki farktır (TFRS 2.A). Daha açık bir ifade ile hisse senedi opsiyonunun gerçeğe uygun değeri ile kullanım fiyatı arasındaki fark içsel değerdir. Örneğin gerçeğe uygun değeri 3 TL olan bir hisse senedi üzerindeki kullanım fiyatı 1 TL ise, içsel değer 2 TL'dir. Kullanım fiyatı gerçeğe uygun değerden büyük ise, hisse senedi opsiyonu sahibi opsiyonun kullanımından vazgeçme hakkını kullanacağından, içsel değer negatif bir değere sahip olamaz (Lüdenbach ve Christian, 2015)
- **Hakediş Koşulu:** Hisse bazlı ödeme işlemleri kapsamında, karşı tarafa işletmenin nakdini, diğer varlıklarını veya özkaynağa dayalı finansal araçlarını almaya hak kazandıran hizmetleri işletmenin alıp almadığını belirleyen koşullara “hakediş koşulları” denir. Standartta hakediş koşulları iki şekilde sınıflandırılmıştır. İşletmeye hizmetlerin sunulması sırasında karşı tarafın belirli bir hizmet dönemini tamamlamasını gerektiren koşullar “hizmet koşulu” olarak adlandırılırken, karşı tarafın belirli bir hizmet dönemini tamamlaması ya da karşı tarafın ilgili hizmeti sunma esnasında belirli performans hedeflerini karşılaması durumlarını gerektiren koşullar ise “performans koşulu” olarak ifade edilmektedir (TFRS 2.A). Hizmet koşulları yalnızca belirli bir hizmet süresinin tamamlanmasına bağlı iken, performans koşulları hizmet süresinin tamamlanmasına veya performans hedeflerinin gerçekleştirilmesine bağlıdır. Belirli bir hizmet döneminin tamamlanması koşulu; çalışanların belirli bir süre boyunca işletmede çalışmaları ile örneklendirilebilir (TFRS 2.19). Performans koşulları ise “piyasa koşulu ve piyasadan bağımsız koşullar” olarak iki alt başlıkta incelenebilir. Piyasadan bağımsız performans koşulları işletme karındaki belirli bir büyüme veya işletmenin halka arz şartı olarak örneklendirilebilir. Piyasa koşulları ise işletmenin hisse senedi fiyatlarının belirli bir oranda artması veya hissenin hedeflenen piyasa fiyatına ulaşması olarak örneklendirilebilir (TFRS 2.21).

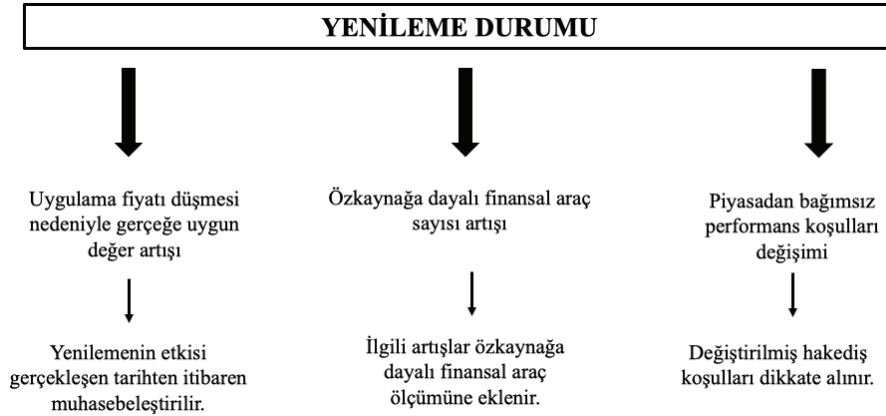
Hisse senedi opsiyonunun gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde dikkate alınması gereken hakediş koşullarının yanı sıra diğer koşullar da mevcuttur. Hizmetin belirlendiği dönem içerisinde hizmetine devam eden bir çalışandan alınan hizmetler, hisse senedi opsiyonunu sunan işletmenin hakediş süresince hisse senedi opsiyon planlamasını sonlandırma hakkının mevcut olup olmaması veya çalışanın hakediş süresi devam ederken işletmeye hakediş ilişkin herhangi bir ödemede bulunması diğer koşullara örnek olarak verilebilir. (TFRS 2.21A ve Petersen, Bansbach ve Dornbach, 2016).

- **Hakediş Dönemi, Hakediş Günü ve İhraç Tarihi:** “Hakediş dönemi”, hisse bazlı ödeme anlaşmalarında yer alan her türlü hakediş koşulunun yerine getirildiği dönemi ifade eder (TFRS 2.A). Hakediş günü ise hakediş koşullarının yerine getirilip, çalışanın hisse senedi opsiyonu sahibi haline geldiği tarihtir (Lüdenbach ve Christian, 2015). İhraç tarihi ise işletme ile karşı tarafın (çalışanlar dahil) hisse bazlı ödeme anlaşmasındaki koşul ve ilkelere karşılıklı olarak mutabakata vardıkları tarihtir (TFRS 2.A).

2.2. Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri

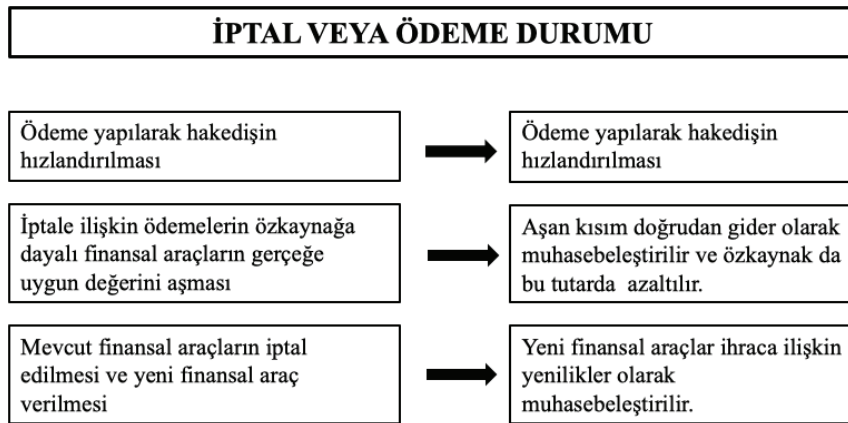
Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinden elde edilen veya devralınan mal veya hizmetler, mallar teslim alındıkça veya hizmetler sağlandııkça varlık olarak muhasebeleştirilmelidir. Elde edilen veya devralınan mal veya hizmetler varlık kriterlerini sağlamadığı takdirde, gider olarak muhasebeleştirilmelidirler (TFRS 2.7-8). Elde edilen veya devredilen hizmet karşılığında özkaynaklarda meydana gelen artışlar da ilgili dönemde muhasebeleştirilmelidir. Söz konusu özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri genellikle işletme çalışanları ile gerçekleştirildiğinden ve ilgili çalışanlardan elde edilen hizmetlerin varlık olarak muhasebeleştirilmesi mümkün olmadığından, ilgili hizmetler doğrudan personel giderleri olarak muhasebeleştirilebilir (Heuser ve Theile 2012). Özkaynaklarda meydana gelen bu artışlar da sermaye yedekleri grubunda raporlanabilir (Lüdenbach, Hoffman ve Freiberg, 2015).

Çalışanlardan alınan hizmetlerin gerçeğe uygun değeri özkaynağa dayalı finansal araçların (hisse senedi veya hisse senedi opsiyonları) gerçeğe uygun değerleri referans alınarak ölçülmelidir (TFRS 2.11). İlgili finansal araçların gerçeğe uygun değeri ise ölçüm tarihi itibarıyla piyasa fiyatları aracılığıyla ölçülmelidir. Piyasa fiyatları mevcut olmadığına ise karşılıklı

Şekil 2. Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödemelerde Yenileme Uygulamaları

Bunların dışında işletme, özkaynağa dayalı finansal araçların süre ya da koşullarını hisse bazlı ödeme anlaşmasının toplam değerini azaltacak biçimde değiştirirse, değişiklik hiç olmamış gibi muhasebeleştirme işlemine devam etmelidir (TFRS 2.B44). Özkaynağa dayalı finansal araçların hakediş dönemi içerisinde iptali ya da ödenmesine ilişkin standartta yer alan düzenlemeler Şekil 3'de sunulmuştur (TFRS 2.28).

Şekil 3. Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinde İptal ya da Ödeme Uygulamaları

2.3. Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemleri

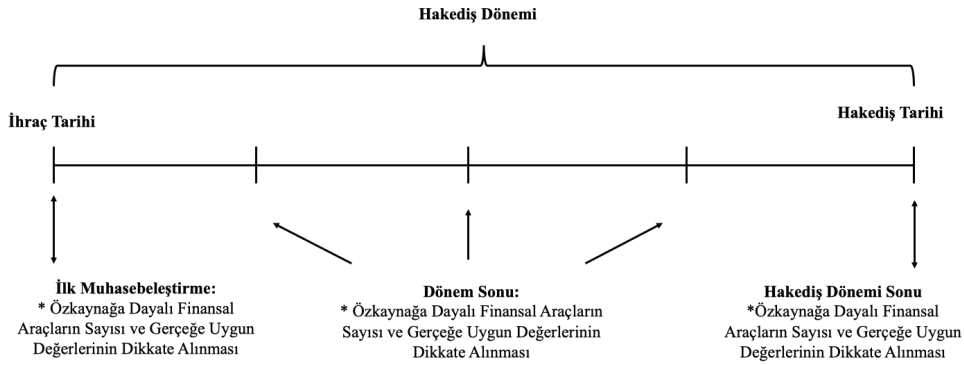
Nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri söz konusu olduğunda, alınan mal veya hizmetler ile üstlenilen yükümlülük tutarı, yükümlülüğün gerçeğe uygun değeri üzerinden işletme tarafından ölçülür. İlgili yükümlülük ödenene kadar işletme, her bir raporlama dönemi sonunda ve ayrıca yükümlülüğün ödendiği tarihte, yükümlülüğün gerçeğe uygun değerini yeniden ölçmeli ve gerçeğe uygun değerinde oluşan herhangi bir değişikliği kar veya zararda finansal tablolara almalıdır (TFRS 2. 30).

Nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri karşılığında elde edilen veya devralınan mal veya hizmetler özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde olduğu gibi varlık olarak muhasebeleştirilmeli, muhasebeleştirilmeleri uygun olmadığı takdirde ise gider olarak muhasebeleştirilmelidir.

Standartta nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde, elde edilen veya devralınan mal veya hizmete karşılık bir yükümlülüğün muhasebeleştirilmesi gerektiği belirtilmiş olsa da, ilgili mal veya hizmete ilişkin bir karşılık da muhasebeleştirilebilir. Hakediş dönemi bir yıldan az olan durumlarda bu tür işlemlerin yükümlülük olarak

muhasabeleştirilmesi uygun iken, birden fazla dönem söz konusu olduğunda yükümlülük tutarı gerçeğe uygun değer değişimine bağlı olarak değişkenlik göstereceğinden ve belirsizlik söz konusu olacağından karşılık olarak muhasabeleştirilmesi de uygun olabilir. (Petersen, Bansbach ve Dornbach, 2016) İlgili yükümlülükler ilk ölçüm sırasında ve ilgili yükümlülük ödenene kadar her raporlama dönemi sonunda, bir opsiyon fiyatlandırma modeli kullanılarak ve hisse senedi değer artış haklarının verildiği şart ve durumlar ile ilgili tarihe kadar çalışanlar tarafından sunulan hizmetler de dikkate alınarak, hisse senedi değer artış haklarının gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülür (TFRS 2.33).

İşletme, almış olduğu hizmetleri ve bunlar karşılığında yüklenmiş olduğu borcu, ilgili hizmet çalışanlar tarafından sunuldukça muhasabeleştirir. Örneğin, bazı hisse senedi değer artış haklarına çok kısa bir zamanda hak kazanılır ve dolayısıyla çalışanların ilgili nakdi tahsil etmeleri için belirli bir hizmet süresini tamamlamaları gerekmez. Bu nedenle, alınan hizmetler ve bunlara ilişkin borçlar hemen muhasabeleştirilir. Çalışanlar belirli bir hizmet süresini tamamladıkça hisse senedi değer artış haklarına hak kazandığı takdirde, alınan hizmet ve buna ilişkin borç dönemsel olarak muhasabeleştirilir (TFRS 2.32).

Şekil 4. Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Kaynak: Zwirner ve Froschhammer, 2010.

Nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemi, belirli hak ediş koşullarının yerine getirilmesine bağlı olabilir. Piyasa koşulları dışındaki hak ediş koşulları, nakde dayalı hisse bazlı ödemelerin ölçüm tarihindeki gerçeğe uygun değerleri tahmin edilirken dikkate alınmaz. İlgili koşullar yalnızca işlemde kaynaklanan yükümlülüğün ölçümüne dahil edilen ödül sayısının düzeltilmesi suretiyle dikkate alınır. Hak edilmesi beklenen ödül sayısı daha önceki tahminlerden farklılık arz ettiği takdirde, bu tahminler değiştirilir ve hakediş tarihinde işletme, söz konusu tahmini nihai olarak hak edilen ödül sayısına eşit olacak şekilde revize eder (TFRS 2.33A ve 33B).

Şekil 4’de de ifade edildiği gibi her raporlama dönemi ve ödeme tarihinde gerçeğe uygun değer yeniden ölçülür ve bu ölçüm esnasında hakedişe bağlı piyasa koşulları da gözden geçirilir. Nakde dayalı hisse bazlı ödeme tutarı karşılığında alınan mal veya hizmetlerin finansal tablolarda yer alan kümülatif tutarına eşit olmalıdır (TFRS 2.33C ve 33D).

Nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işleminden farklılık gösterdiği kısım, yükümlülüklerin ölçümünde gerçeğe uygun değerdeki dönemsel değişimlerin dikkate alınması gerektirir. Bu değişimden kaynaklı ortaya çıkan farklar da kar veya zarar olarak finansal tablolara alınır. Her dönem yeniden değerlendirme söz konusu olduğundan, nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde özkaynağa dayalı ödeme işlemlerinde olduğu gibi yenileme uygulamaları söz konusu değildir.

3. Finansal Etkileri Açısından Özkaynağa Dayalı ve Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödemeler

Özkaynağa dayalı ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri muhasabeleştirme açısından farklılık arz etmekte olup, herhangi birinin seçimi de işletmelerin muhasebe politikalarını belirleyecek nitelikte finansal etkilere neden olmaktadır.

Örneğin; nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde hisse senedi opsiyonunun gerçeğe uygun değerindeki dönemsel değişimlerin dikkate alınması, işletmelerin finansal planlamalarında daha esnek davranabilmelerine olanak sağlarken, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde ise hisse opsiyonlarının ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değerlerinin kullanımı ve bu değerlerde meydana gelen değişikliklerin daha sonraki dönemlerde göz önünde bulundurulmaması finansal etkileri açısından işletme yönetimini kısıtlamaktadır (İsmail, Adwan ve Stittle, 2018). Hisse bazlı ödeme işleminin seçiminde işletmeler, öncelikle bu ödeme biçimlerinin kullanıldıkları takdirde hangi finansal performans göstergelerinin etkileneceğini öngörmeli ve kullanımı sonucu ortaya çıkan finansal etkileri dikkate alarak hisse bazlı ödeme işlemlerine ilişkin planlamalarını somutlaştırmalıdır. Bu bölümde uygulama örneği üzerinden her iki hisse bazlı ödeme işleminin alternatif senaryolar çerçevesinde nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği ve uygulamalar sonucunda ortaya çıkacak finansal etkileri ile bu etkilere ait değerlendirmeler anlatılacaktır.

3.1. Olağan Senaryo

Özgür A.Ş., perakende sektöründe faaliyet gösteren bir işletme olup, 01.01.2018 tarihinde 50 yöneticisinin her birine, kullanım fiyatı 40 TL/adet olan 400'er adet hisse senedi opsiyonunun kullanım hakkını aşağıdaki koşullar çerçevesinde sunmuştur.

- Yöneticiler 3 yıllık hizmet süresini tamamlamalıdır. İlgili hizmet süresinde işten ayrılan yöneticiler ilgili opsiyonların kullanım haklarını kaybedeceklerdir.
- Hakediş dönemi sonunda hisse senetlerinin fiyatlarında 5%'lik artış gerçekleşmelidir.
- Hisse senedi opsiyonlarının kullanım vadesi 4 yıldır.

01.01.2018'de her bir hisse senedinin nominal değeri 1 TL'dir, hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değeri ise 24 TL/adettir. Hakediş süresince tespit edilen hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değerleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Hisse Senedi Opsiyonlarının Gerçeğe Uygun Değeri	
Değerleme Tarihi	Gerçeğe Uygun Değer (TL)
31.12.2018	21
31.12.2019	18
31.12.2020	25

Hakediş koşullarına ilişkin, hakediş döneminde gerçekleşen değişiklikler aşağıda sunulmuştur.

- 31.12.2018'de yöneticilerin 8%'i işten ayrılmıştır. 31.12.2019'da ise bu oran 12% olmuştur. 31.12.2020'de toplam 10 kişi işten ayrılmıştır.
- 2018 ve 2019 yıllarında hisse senedi fiyatları işletmenin beklentilerine uygun olarak gelişmeyip, sırasıyla 0,5% ve 1,5% oranında artmıştır. 2020 yılında ise makroekonomik gelişmelerin de etkisiyle, hakediş koşullarında belirtilen 5%'lik artışa ulaşılabilmiştir.

Nakde bağlı hisse senedi opsiyonlarına yönelik tahmin edilen ortalama değer artış hakkı 18 TL/adet'dir. İşletmenin finansal bilgilerine ait varsayımlar aşağıda sunulmuştur¹.

- İşletmenin 4 yıl süresince (2018-2021) ödenmiş sermayesi 250.000 TL'dir.
- 01.01.2018'de işletmenin nakit ve nakit benzerleri kalemleri 0 TL tutarında olup, nakit ve nakit benzerleri kalemleri önceki döneme ait nakit ve nakit benzerlerinden net artış kadar artmaktadır.
- İşletmenin tüm dönemlerde genel yönetim giderleri altında sınıflandırılan personel giderleri ile pazarlama satış ve dağıtım giderleri 100.000 TL'dir.

¹ Uygulama Zwirner ve Froschhammer, 2010'un eserinden yararlanılarak geliştirilmiştir.

- İşletmenin hasılatı tüm dönemlerde 3.000.000 TL olup, satışların maliyeti ise bu tutarın 80%'i kadardır.
- Maddi duran varlıklar 31.12.2018 itibariyle 300.000 TL tutarında olup, diğer dönemlerde maddi duran varlık yatırımı söz konusu değildir. İlgili maddi duran varlıkların ekonomik ömürleri 5 yıl olup, işletme doğrusal amortisman yöntemini kullanmaktadır.
- Tüm dönemlerde, dönen varlık grubunda yer alan diğer dönen varlıklar 50.000 TL tutarında, duran varlıklar grubunda yer alan diğer duran varlıklar 100.000 TL tutarında, toplam kısa vadeli yükümlülükler 300.000 TL tutarındadır. Uzun vadeli yükümlülükler grubunda yer alan diğer uzun vadeli yükümlülükler ise 20.000 TL tutarındadır.
- İşletmenin satışlarının maliyeti, pazarlama satış ve dağıtım giderleri her dönem nakit olarak ödenmekte olup, hasılat da nakit olarak tahsil edilmektedir.

Özgür A.Ş.'nin yöneticilerine hakediş koşulları çerçevesinde sunabileceği hisse bazlı ödeme biçimleri özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme veya nakde dayalı hisse bazlı ödemedir. Her iki alternatifte de dikkat edilmesi gereken unsurlar; hakediş süresinin 3 yıl olduğu ve hisse senedi opsiyonlarının ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değerinin 24 TL/adet olduğudur.

3.1.1. Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinin Uygulanması

Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme biçimi tercih edildiği takdirde, döneme ait yöneticiler tarafından sunulacak olan hizmetlerin işlem tutarı tespit edilmelidir. Bu tutarlar hakediş dönemi boyunca hizmet işletmeye sunuldukları gider olarak muhasebeleştirilecek ve hizmet karşılığında özkaynaklarda meydana gelen artışlar da raporlanacaktır.

Hakediş süresi 3 yıldır, bu sürede 2018 yılında yöneticilerin 8%'i işten ayrılmış, 2019'da 12%'si işten ayrılmış ve 2019 yılında ise 10 kişi işten ayrılmıştır. İşletmeye sunulan hizmetin işlem tutarının tespitinde değişkenlik gösteren çalışan sayısının göz önünde bulundurulması gereklidir. Yönetici sayısının değişmesi, sunulan hisse senedi opsiyon sayısını da etkilemektedir ve işlem tutarına doğrudan etkisi vardır. Piyasa koşulu olarak sunulan hisse senedi fiyatındaki artış oranları ve hisse senedi opsiyonlarının 2018 – 2020 aralığındaki gerçeğe uygun değerleri işlem tutarını etkilememektedir. Çünkü standart çerçevesinde özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin değerlemesinde hisse senedi opsiyonlarının yalnızca ihraç edildiği tarihteki gerçeğe uygun değerleri dikkate alınmalıdır. Aşağıdaki tabloda her üç döneme ait dönem giderleri ve özkaynakta meydana gelen artışlar hesaplama biçimleri ile birlikte sunulmuştur.

Tablo 2: Dönem Giderleri ve Özkaynak Artışının Tespit Edilmesi				
bin TL	Dönem Giderleri	Özkaynak Artışı	Kümülatif Özkaynak Tutarı	Hesaplama
31.12.2018	147	147	147	$(50*400)*92\%*24*1/3$
31.12.2019	134	134	282	$((50*400)*88\%*24*2/3) - 147,2$
31.12.2020	102	102	384	$((50-10)*400)*24*3/3)-281,6$

01.01.2021'de yöneticiler hisse senedi opsiyonu kullanım haklarını elde etmiş, bu hakları da 31.12.2021'de kullanmaya karar vermişlerdir. Kullanıma hak kazanılan hisse senedi opsiyonu sayısı 16.000 (40*400) olup, 1 hisse senedinin nominal değeri de 1 TL olduğundan, Özgür A.Ş.'nin dönem sonunda ihraç etmiş olduğu hisse senetlerinin bedeli 16.000 TL'dir. İşletme de bu hakkın kullanımına ilişkin yöneticilerden 640.000 TL (16.000 adet * 40 TL) tutarında nakit elde edecek olup, işletmenin de dönem sonu itibariyle sermaye yedekleri 1.008.000 TL (640.000-16.000+624.000) tutarında raporlanacaktır. Aşağıdaki tabloda işletmenin hakediş dönemlerine ve hakedişin kullanıldığı döneme ait bilanço ve gelir tabloları sunulmuştur.

Tablo 3: Özgür A.Ş. Bilanço ve Gelir Tabloları				
Özgür A.Ş. Bilanço (bin TL)				
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar	450	870	1.270	2.310
Nakit ve Nakit Benzerleri	400	820	1.220	2.260
Diğer Dönen Varlıklar	50	50	50	50
Duran Varlıklar	450	380	310	240
Maddi Duran Varlıklar	350	280	210	140
Diğer Duran Varlıklar	100	100	100	100
AKTİF TOPLAMI	900	1.250	1.580	2.550
Kısa Vadeli Yükümlülükler	300	300	300	300
Uzun Vadeli Yükümlülükler	20	20	20	20
Diğer Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Yük.	20	20	20	20
Özkaynak	580	930	1.260	2.230
Ödenmiş Sermaye	250	250	250	266
Sermaye Yedekler	147	282	384	1.008
Dönem Karı	183	216	228	330
Geçmiş Yıl Kar/Zarar	-	183	398	626
PASİF TOPLAMI	900	1.250	1.580	2.550
Özgür A.Ş. Gelir Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Hasılat	3.000	3.000	3.000	3.000
Satışların Maliyeti	2.400	2.400	2.400	2.400
Brüt Kar	600	600	600	600
- Genel Yönetim Gid.	317	284	272	170
Personel Gid.	247	214	202	100
Amortisman Gid.	70	70	70	70
- Paz. Satış Dağ. Gid.	100	100	100	100
Esas Faaliyet Karı	183	216	228	330
Dönem Karı	183	216	228	330

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, yönetici tarafından sunulan hizmete ilişkin giderler gelir tablosunda genel yönetim altında sınıflandırılmış, özkaynakta meydana gelen artışlar ise sermaye yedeklerinde raporlanmıştır. Aşağıdaki tabloda işletmenin 2018-2021 aralığındaki nakit akış tabloları sunulmuştur.

Tablo 4: Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları				
Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Dönem Karı	183	216	228	330
Amortisman Gid.	70	70	70	70
Personel Gid.	147	134	102	-
İşletme Faal. Nakit Akışı	400	420	400	400
Hisse Bazlı Ödemeye Ait Nakit Girişi	-	-	-	640
Finans. Faal. Nakit Akışı	-	-	-	640
Nakit Nakit Benz. Net Artış	400	420	400	1.040

Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerine ait personel giderleri nakit çıkışı gerektirmeyen giderler olduğundan, nakit akış tablosunda dönem karına eklenmiştir. 2021 yılında ise hisse bazlı ödemeye ilişkin nakit girişleri finansman faaliyetlerinden nakit akışlarında sınıflandırılmıştır. Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri her ne kadar ana faaliyete katkı sağlayan çalışanlara yönelik olsa da bu ödemeler aracılığı ile işletmeye finansman kaynağı oluşturulduğundan, finansman faaliyetlerinden nakit akışlarında sınıflandırma uygulamada daha önceliklidir.

3.1.2. Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinin Uygulaması

Özgür A.Ş., nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemini tercih ettiğinde, yöneticilerden alınan hizmetler ile üstlenilen yükümlülük tutarını ilgili yükümlülüğün gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçmelidir. Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işleminde olduğu gibi ilgili yükümlülük tutarı tespit edilirken yine sunulan hisse senedi opsiyon sayısı ve çalışan sayısı dikkate alınmalıdır. Değerleme esnasında bunun yanı sıra özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işleminden farklı olarak, her dönem sonunda ve yükümlülüğün ödendiği tarihte ilgili hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değeri de hesaplama dahil edilmelidir. Gerçeğe uygun değerde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan farklar kar veya zararda muhasebeleştirilmelidir. Bu olayda da Özgür A.Ş., özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işleminden farklı olarak ihraç tarihindeki hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değeri yerine dönem sonu itibarıyla gerçeğe uygun değer olan 21 TL/adet'i değerlemede göz önünde bulundurmalıdır. Diğer dönemlerde de ilgili döneme ait gerçeğe uygun değerler değerlemede dikkate alınmalıdır. Aşağıdaki tabloda işletmenin 2018-2020 aralığındaki dönem giderleri ve yükümlülük tutarları hesaplamaları ile birlikte sunulmuştur.

Tablo 5: Dönem Gideri ve Yükümlülük Artışının Tespit Edilmesi				
bin TL	Dönem Giderleri	Yükümlülük Artışı	Kümülatif Yük. Tutarı	Hesaplama
31.12.2018	129	129	129	$(50*400)*92\%*21*1/3$
31.12.2019	82	82	211	$((50*400)*88\%*18*2/3) - 128,8$
31.12.2020	189	189	400	$((50-10)*400)*25*3/3-211,2$

31.12.2021 itibarıyla yöneticiler hisse senedi opsiyon kullanım haklarını kullanmaya karar verdiklerinde, Özgür A.Ş. yöneticilerine nakdi ödemeyi gerçekleştirecektir. Yöneticilere yapılacak nakdi ödemenin tutarının hesaplamasında, işletme tarafından daha önce tespit edilen ortalama değer artış hakkı olan 18 TL/adet kullanılacaktır. Yöneticilere sunulan toplam hisse senedi opsiyonu sayısı 16.000 (40*400) olup, ödenecek tutar da 288.000 TL (16.000*18)'dir. Daha önce raporlanmış olan, nakde dayalı hisse bazlı ödemeye ilişkin yükümlülükler borçlandırılacak ve aradaki fark olan 112.000 TL ise kar veya zararda raporlanacaktır. Aşağıdaki tabloda hakediş dönemlerine ve hakedişin kullanıldığı döneme ait işletmenin bilanço ve gelir tabloları sunulmuştur.

Tablo 6: Özgür A.Ş. Bilanço ve Gelir Tabloları				
Özgür A.Ş. Bilanço (bin TL)				
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar	450	850	1.250	1.362
Nakit ve Nakit Benzerleri	400	800	1.200	1.312
Diğer Dönen Varlıklar	50	50	50	50
Duran Varlıklar	450	380	310	240
Maddi Duran Varlıklar	350	280	210	140
Diğer Duran Varlıklar	100	100	100	100
AKTİF TOPLAMI	900	1.230	1.560	1.602
Kısa Vadeli Yükümlülükler	300	300	300	300
Diğer Kısa Vadeli Yük.	300	300	300	300
Uzun Vadeli Yükümlülükler	149	231	420	20

Diğer Borçlar	129	211	400	-
Diğer Uzun Vadeli Yük.	20	20	20	20
Özkaynak	451	699	840	1.282
Ödenmiş Sermaye	250	250	250	250
Sermaye Yedekler	-	-	-	-
Dönem Karı	201	248	141	442
Geçmiş Yıl Kar/Zarar	-	201	449	590
PASİF TOPLAMI	900	1.230	1.560	1.602
Özgür A.Ş. Gelir Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Hasılat	3.000	3.000	3.000	3.000
Satışların Maliyeti	2.400	2.400	2.400	2.400
Brüt Kar	600	600	600	600
- Genel Yönetim Gid.	299	252	359	170
Personel Gid.	229	182	289	100
Amortisman Gid.	70	70	70	70
- Paz. Satış Dağ. Gid.	100	100	100	100
+ Esas Faal. Diğer Gelir	-	-	-	112
Esas Faaliyet Karı	201	248	141	442
Dönem Karı	201	248	141	442

Yukarıda sunulmuş olan gelir tablosunda da belirtildiği gibi personel giderleri genel yönetim giderleri altında sınıflandırılmış, gerçeğe uygun değişiminden kaynaklı olarak 2021 yılında ortaya çıkan dönem giderleri ise işletmenin faaliyetine katkı sağlayan yöneticilere sağlanan ödeme ile ilişkili olduğundan esas faaliyetlerden diğer gelirler altında sınıflandırılmıştır. 2018 – 2021 yıllarına ait nakit akış tabloları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7: Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları				
Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Dönem Karı	201	248	141	442
Amortisman Gid.	70	70	70	70
Personel Gid.	129	82	189	-
Diğer Borçlarda Azalma	-	-	-	400
İşletme Faal. Nakit Akışı	400	400	400	112
Finans. Faal. Nakit Akışı	400	400	400	112
Nakit Nakit Benz. Net Artış	400	400	400	112

Nakit akış tablosunda özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde olduğu gibi personel giderleri nakit çıkışı gerektirmeyen giderler olduğundan dönem karına eklenmiş, ancak farklı olarak 2021 yılında diğer borçlarda meydana gelen azalma da işletme faaliyetlerinden nakit akışlarında sınıflandırılmıştır.

3.2. Alternatif Senaryo

Olağan senaryoda sunulmuş olan finansal bilgilere ait varsayımlar geçerli olmak kaydıyla, hisse senedi fiyatları 2018 yılında düşmüş ve 31.12.2018 tarihi itibarıyla hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değeri 12 TL/adet olmuştur. Bu düşüşe bağlı olarak işletme, 2019 yılında kullanım fiyatını 30 TL/adet olarak revize edilmiştir. 31.12.2019 tarihi itibarıyla

hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değeri 18 TL/adet'ye yükselmiştir. 31.12.2020'de de hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değeri 25 TL/adet'ye ulaşabilmiştir. Nakde dayalı hisse bazlı ödemelerde dikkate alınacak ortalama değer artış hakkı 16 TL/adet olarak tespit edilmiştir.

3.2.1. Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinin Uygulanması

Olağan senaryoda olduğu gibi bu senaryoda da döneme ait yöneticiler tarafından sunulacak olan hizmetlerin işlem tutarı tespit edilmelidir. Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi tercihi edildiği takdirde, 31.12.2018 itibariyle hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değeri değişerek 12 TL/adet'e düşse de değerlemede ihraç tarihi itibariyle geççeğe uygun değer olan 24 TL/adet dikkate alınmalı ve buna göre 2018 yılına ait dönem gideri ile özkaynakta meydana gelen artış tutarları tespit edilmelidir.

2019 yılında ise gerçeğe uygun değerdeki değişimlere bağlı olarak Özgür A.Ş. kullanım fiyatını 30 TL/adet olarak revize etmiştir. Bu durum işletmenin özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemine ait yenilemeyi ifade ettiğinden, 2019 ve 2020 yıllarına ait dönem giderlerinin hesaplamasında olağan senaryoya göre tespit edilen dönem gideri ve özkaynakta meydana gelen artış tutarlarına gerçeğe uygun değer değişiminden kaynaklanan ilave dönem gideri ile ilave özkaynakta meydana gelen artışları da eklemelidir. Her üç döneme ait toplam dönem giderleri ve özkaynakta meydana gelen artışlar hesaplamaları ile birlikte aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

bin TL	Dönem Giderleri	Özkaynak Artışı	Kümülatif Özkaynak Tutarı	Hesaplama
31.12.2018	147	147	147	$(50*400)*92\%*24*1/3$
31.12.2019	187	187	334	$134,4 + ((50*400)*88\%*(18-12)*1/2)$
31.12.2020	146	146	480	$102,4 + (((50-10)*400)*(18-12)*2/2) - 52,8$

Yukarıdaki tabloda da belirtildiği gibi yenileme son iki döneme ilişkin olduğundan, ilave dönem gideri ve özkaynakta meydana gelen artışın hesaplamasında son iki dönem dikkate alınmıştır. 01.01.2021'de yöneticiler hisse senedi opsiyonu kullanım haklarını elde etmiş, bu hakları da 31.12.2021'de kullanmaya karar vermişlerdir. Kullanıma hak kazanılan hisse senedi opsiyonu sayısı 16.000 (40*400) olup, 1 hisse senedinin nominal değeri de 1 TL olduğundan, Özgür A.Ş.'nin dönem sonunda ihraç etmiş olduğu hisse senetlerinin bedeli 16.000 TL'dir. İşletme de bu hakkın kullanımına ilişkin 480.000 TL (16.000 adet * 30 TL) tutarında nakit elde edecek olup, dönem sonunda sermaye yedekleri 944.000 TL (480.000-16.000+480.000) tutarında raporlanacaktır. Aşağıdaki tabloda işletmenin hakediş dönemlerine ve hakedişin kullanıldığı döneme ait bilanço ve gelir tabloları sunulmuştur.

Özgür A.Ş. Bilanço (bin TL)				
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar	450	870	1.270	2.150
Nakit ve Nakit Benzerleri	400	820	1.220	2.100
Diğer Dönen Varlıklar	50	50	50	50
Duran Varlıklar	450	380	310	240
Maddi Duran Varlıklar	350	280	210	140
Diğer Duran Varlıklar	100	100	100	100
AKTİF TOPLAMI	900	1.250	1.580	2.390
Kısa Vadeli Yükümlülükler	300	300	300	300
Uzun Vadeli Yükümlülükler	20	20	20	20
Diğer Borçlar	-	-	-	-
Diğer Uzun Vadeli Yük.	20	20	20	20
Özkaynak	580	930	1.260	2.070

Ödenmiş Sermaye	250	250	250	266
Sermaye Yedekler	147	334	480	944
Dönem Karı	183	163	184	330
Geçmiş Yıl Kar/Zarar	-	183	346	530
PASİF TOPLAMI	900	1.250	1.580	2.390
Özgür A.Ş. Gelir Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Hasılat	3.000	3.000	3.000	3.000
Satışların Maliyeti	2.400	2.400	2.400	2.400
Brüt Kar	600	600	600	600
- Genel Yönetim Gid.	317	337	316	170
Personel Gid.	247	267	246	100
Amortisman Gid.	70	70	70	70
- Paz. Satış Dağ. Gid.	100	100	100	100
Esas Faaliyet Karı	183	163	184	330
Dönem Karı	183	163	184	330

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, yönetici tarafından sunulan hizmete ilişkin giderler gelir tablosunda genel yönetim altında sınıflandırılmış, özkaynakta meydana gelen artışlar ise sermaye yedeklerinde raporlanmıştır. Aşağıdaki tabloda işletmenin 2018-2021 aralığındaki nakit akış tabloları sunulmuştur.

Tablo 10: Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları				
Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Dönem Karı	183	163	184	330
Amortisman Gid.	70	70	70	70
Personel Gid.	147	187	146	-
İşletme Faal. Nakit Akışı	400	420	400	400
Hisse Bazlı Ödemeye Ait Nakit Girişi	-	-	-	480
Finans. Faal. Nakit Akışı	-	-	-	480
Nakit Nakit Benz. Net Artış	400	420	400	880

Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerine ait personel giderleri nakit çıkışı gerektirmeyen giderler olduğundan, nakit akış tablosunda dönem karına eklenmiştir. 2021 yılında ise hisse bazlı ödemeye ilişkin nakit girişleri finansman faaliyetlerinden nakit akışlarında sınıflandırılmıştır.

3.2.2. Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödeme İşlemlerinin Uygulaması

Özgür A.Ş., nakde dayalı hisse bazlı ödemeleri tercih ettiğinde, muhasebeleştirme esnasında olağan senaryoda olduğu gibi hisse senedi opsiyon sayısı ile çalışan sayısını ve her dönem sonu ile yükümlülüğün ödendiği tarihte ilgili hisse senedi opsiyonlarının gerçeğe uygun değerlerini dikkate almalıdır. Gerçeğe uygun değerde meydana gelen değişikliklerden kaynaklanan farklar da kar veya zararda raporlanmalıdır. Gerçeğe uygun değerdeki değişime bağlı olarak kullanım fiyatı 30 TL/adet olarak revize edilmiştir, ancak bu değişiklik özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde olduğu gibi ilave dönem gideri hesaplamasını gerektirmez. Çünkü nakde dayalı hisse bazlı işlemlerde hali hazırda gerçeğe uygun değer değişimleri dikkate alınmaktadır. Aşağıda işletmenin 2018-2020 aralığındaki dönem giderleri ve yükümlülük tutarları hesaplamaları ile birlikte sunulmuştur.

bin TL	Dönem Giderleri	Yükümlülük Artışı	Kümülatif Yük. Tutarı	Hesaplama
31.12.2018	74	74	74	$(50*400)*92\%*12*1/3$
31.12.2019	138	138	211	$((50*400)*88\%*18*2/3) - 73,6$
31.12.2020	189	189	400	$((50-10)*400)*25*3/3)-211,2$

2021 yılında yöneticiler hisse senedi opsiyon kullanım haklarını kullanmaya karar verdiklerinde, Özgür A.Ş. yöneticilerine nakdi ödemeyi gerçekleştirecektir. Yöneticilere yapılacak nakdi ödemenin tutarının hesaplamasında, işletme tarafından daha önce tespit edilen ortalama değer artış hakkı olan 16 TL/adet kullanılacaktır. Yöneticilere sunulan toplam hisse senedi opsiyonu sayısı 16.000 (40*400) olup, ödenecek tutar da 256.000 TL (16.000*16)'dir. Daha önce raporlanmış olan, nakde dayalı hisse bazlı ödemeye ilişkin yükümlülükler borçlandırılacak ve aradaki fark olan 144.000 TL ise kar veya zararda raporlanacaktır. Aşağıdaki tabloda işletmenin hakediş dönemlerine ve hakedişin kullanıldığı döneme ait bilanço ve gelir tabloları sunulmuştur.

Özgür A.Ş. Bilanço (bin TL)				
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Dönen Varlıklar	450	850	1.250	1.394
Nakit ve Nakit Benzerleri	400	800	1.200	1.344
Diğer Dönen Varlıklar	50	50	50	50
Duran Varlıklar	450	380	310	240
Maddi Duran Varlıklar	350	280	210	140
Diğer Duran Varlıklar	100	100	100	100
AKTİF TOPLAMI	900	1.230	1.560	1.634
Kısa Vadeli Yükümlülükler	300	300	300	300
Uzun Vadeli Yükümlülükler	94	231	420	20
Diğer Borçlar	74	211	400	-
Diğer Uzun Vadeli Yük.	20	20	20	20
Özkaynak	506	699	840	1.314
Ödenmiş Sermaye	250	250	250	250
Sermaye Yedekler	-	-	-	-
Dönem Karı	256	192	141	474
Geçmiş Yıl Kar/Zarar	-	256	449	590
PASİF TOPLAMI	900	1.230	1.560	1.634
Özgür A.Ş. Gelir Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Hasılat	3.000	3.000	3.000	3.000
Satışların Maliyeti	2.400	2.400	2.400	2.400
Brüt Kar	600	600	600	600
- Genel Yönetim Gid.	244	308	359	170
Personel Gid.	174	238	289	100
Amortisman Gid.	70	70	70	70
- Paz. Satış Dağ. Gid.	100	100	100	100
+ Esas Faal. Diğer Gelir	-	-	-	144
Esas Faaliyet Karı	256	192	141	330
Dönem Karı	256	192	141	474

Yukarıda sunulmuş olan gelir tablosunda da belirtildiği gibi personel giderleri genel yönetim giderleri altında sınıflandırılmış, gerçeğe uygun değişiminden kaynaklı olarak 2021 yılında ortaya çıkan dönem giderleri ise işletmenin faaliyetine katkı sağlayan yöneticilere sağlanan ödeme ile ilişkili olduğundan esas faaliyetlerden diğer gelirler altında sınıflandırılmıştır. 2018 – 2021 yıllarına ait nakit akış tabloları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 13: Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları				
Özgür A.Ş. Nakit Akış Tabloları (bin TL)				
	2018	2019	2020	2021
Dönem Karı	256	192	141	474
Amortisman Gid.	70	70	70	70
Personel Gid.	74	138	189	-
Diğer Borçlarda Azalma	-	-	-	400
İşletme Faal. Nakit Akışı	400	400	400	144
Finans. Faal. Nakit Akışı	-	-	-	-
Nakit Nakit Benz. Net Artış	400	400	400	144

Nakit akış tablosunda özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinde olduğu gibi personel giderleri nakit çıkışı gerektirmeyen giderler olduğundan dönem karına eklenmiş, ancak farklı olarak 2021 yılında diğer borçlarda meydana gelen azalma da işletme faaliyetlerinden nakit akışlarında sınıflandırılmıştır.

3.3. Özkaynağa ve Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödemelerin Finansal Performans Açısından Değerlendirilmesi

3.1 ve 3.2.'nci bölümlerde Özgür A.Ş.'nin olağan ve alternatif senaryolar çerçevesinde özkaynağa veya nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerini tercih ettiği takdirde, bu işlemlerin nasıl muhasebeleştirildiğine ve elde edilen finansal tablolara yer verilmiştir. Bu bölümde özkaynağa ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin işletmenin finansal performansına etkileri aşağıdaki oranlar çerçevesinde incelenecektir².

- Cari Oran (Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Yükümlülükler)
- Özkaynak/Toplam Kaynak
- Yabancı Kaynak/Toplam Kaynak
- Faaliyet Kar Marjı (Esas Faaliyet Karı/Hasılat)
- Özkaynak Karlılığı (Dönem Karı/Özkaynak)

Her iki ödeme işleminde de yöneticilerden alınan hizmetin bedeli personel gideri olarak muhasebeleştirilse de özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemede bu hizmetin karşılığı özkaynakta artış olarak, nakde dayalı hisse bazlı ödemede ise yükümlülük olarak muhasebeleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda olağan sernayoya göre özkaynak ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemleri tercih edildiğinde elde edilen Özgür A.Ş.'ye ait oran analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

² İşletmenin belirli bilanço ve gelir tablosu kalemleri varsayımlar çerçevesinde sabit tutulduğundan, yalnızca TFRS 2 kullanımı sonucu etkilenebilecek oranların trendi incelenmiş ve ödeme biçimlerine göre karşılaştırması yapılmıştır.

Tablo 14: Olağan Senaryo Oran Analizi				
%	2018	2019	2020	2021
Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödemeler				
Cari Oran	150%	290%	423%	770%
Özkaynak / Toplam Kaynak	64%	74%	80%	87%
Yabancı Kaynak/ Toplam Kaynak	36%	26%	20%	13%
Faaliyet Kar Marjı	6%	7%	8%	11%
Özkaynak Karlılığı	32%	23%	18%	15%
Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödemeler				
Cari Oran	150%	283%	417%	454%
Özkaynak / Toplam Kaynak	50%	57%	54%	80%
Yabancı Kaynak/ Toplam Kaynak	50%	43%	46%	20%
Faaliyet Kar Marjı	7%	8%	5%	15%
Özkaynak Karlılığı	45%	35%	17%	34%

Likidite oranları arasında sınıflandırılan cari oran tek başına incelendiğinde, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemelerde bu oran hakediş dönemi süresince artış gösterirken, hakedişin kullanıldığı 2021 yılında ise yüksek tutardaki nakit girişi nedeniyle en yüksek değere sahip olmuştur. Özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemelerde yalnızca ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değer dikkate alınması, personel giderlerinin yalnızca yönetici sayısı ve finansal araçların sayısından etkilenmesine neden olmuş, dönemler itibariyle personel giderleri de azaldığından nakit ve nakit benzerlerindeki artış olağan biçimde gerçekleşmiştir. Nakde dayalı hisse bazlı ödeme tercih edildiğinde ise 2018-2021 yıllarında cari oran her ne kadar artış göstermiş olsa da, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme ile karşılaştırıldığında değerler daha düşüktür. Bu gelişimin nedeni nakde dayalı hisse bazlı ödemelerde gerçeğe uygun değer değişiminin tüm dönem sonları itibariyle dikkate alınmış olmasıdır. İşletmenin finansal yapı oranları incelendiğinde ise özkaynak/toplam kaynak oranlarının özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemede daha yüksektir. Bu durum doğrudan alınan hizmet karşılığının özkaynakta artış olarak raporlanmasından kaynaklanmaktadır. Nakde dayalı hisse bazlı ödemede ise hizmetin karşılığı yükümlülük olarak sınıflandırıldığından yabancı kaynakların toplam kaynaklar içerisindeki ağırlığı daha fazladır. 2021 yılında her iki ödeme işlemi de özkaynak ve yabancı kaynakların toplam kaynaklar içerisindeki payları benzer değerlerdedir. Bu gelişim hisse senedi opsiyonlarının kullanımından kaynaklı olup, ödenmiş sermayenin artması ve nakde dayalı hisse bazlı ödemede de yükümlülüklerin finansal tablo dışı bırakılmasının bir sonucudur. Karlılık oranları, nakde dayalı hisse bazlı ödemede özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme ile karşılaştırıldığında daha yüksektir. Gerçeğe uygun değer değişiminin değerlendirilmesinde dikkate alınması, buna bağlı olarak daha az tutarlarda personel giderlerinin ortaya çıkması ve yabancı kaynak finansmanı ile kaldıraç etkisinden yararlanılabilmesi nakde dayalı hisse bazlı ödemeyi karlılık açısından daha avantajlı hale getirmiştir.

Tüm bu oranlar bir arada değerlendirildiğinde, hisse bazlı ödeme işleminin seçimi yalnızca işletmenin finansal yapısını değil, likiditesi ve karlılığını da etkilemektedir. Yoğun biçimde özkaynak ile finansmanı tercih eden işletmelerde karlılık açısından kaldıraç etkisinden yararlanılmak hedeflendiği takdirde nakde dayalı hisse bazlı ödemenin tercih edilmesi daha avantajlıdır. Yabancı kaynak ile finansmanın daha fazla tercih edildiği, özellikle yeni kurulmuş olan işletmelerde ise özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme daha uygun bir alternatiftir.

Alternatif senaryo söz konusu olduğunda ise Özgür A.Ş.'nin oran analizi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 15: Alternatif Senaryo Oran Analizi				
%	2018	2019	2020	2021
Özkaynağa Dayalı Hisse Bazlı Ödemeler				
Cari Oran	150%	290%	423%	717%
Özkaynak / Toplam Kaynak	64%	74%	80%	87%
Yabancı Kaynak/ Toplam Kaynak	36%	26%	20%	13%
Faaliyet Kar Marjı	6%	5%	6%	11%
Özkaynak Karlılığı	32%	18%	15%	16%
Nakde Dayalı Hisse Bazlı Ödemeler				
Cari Oran	150%	283%	417%	465%
Özkaynak / Toplam Kaynak	56%	57%	54%	80%
Yabancı Kaynak/ Toplam Kaynak	44%	43%	46%	20%
Faaliyet Kar Marjı	9%	6%	5%	11%
Özkaynak Karlılığı	51%	28%	17%	25%

Alternatif senaryoya göre özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemede cari oran yıllar itibariyle yine artış göstermiş ancak 2021 yılında olağan senaryo ile karşılaştırıldığında cari oran daha düşük bir değere sahiptir. Bu durum kullanım fiyatının yenilenmesinden kaynaklı olarak nakit ve nakit benzerlerindeki artışın daha az tutarda olmasından kaynaklanmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemede hizmetin karşılığı özkaynakta raporlandığından, bu ödeme işleminde işletmenin özkaynak/toplam kaynak oranı daha yüksek olup, yıllar itibariyle yabancı kaynak/toplam kaynak oranı da azalmıştır. Karlılık açısından ise olağan senaryodan farklı olarak 2019 ve 2020 yıllarında özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemede yenilenmenin dikkate alınmasıyla dönemler arası gerçeğe uygun değer değişiminin ortaya koyduğu ilave giderler dikkate alındığından, bu iki dönemde de karlılık oranları azalmıştır. Nakde dayalı ödemede ise gerçeğe uygun değer değişimi dönem sonlarında hali hazırda dikkate alınmak zorunda olduğundan, işlem bedelinin tespitinde hali hazırda bu değişimler mevcuttur. Olağan senaryodan farklı olarak 2018 dönem sonunda gerçeğe uygun değer düşüş gösterdiğinden, nakde dayalı hisse bazlı ödemede özkaynakların toplam kaynak içerisindeki ağırlığı artmış, yabancı kaynakların ağırlığı ise azalmıştır.

4. Sonuç

İşletme çalışanlarının teşvik edilmesi ve performanslarının yükseltilmesi amacıyla, edinilen hizmet karşılığında işletme tarafından sunulan hisse bazlı ödemeler, özkaynağa dayalı, nakde dayalı ve nakit alternatifli özkaynağa dayalı olarak gerçekleştirilebilir. Özellikle kurumsal yapısı güçlü olan, büyük ölçekli ve uluslararası alanda faaliyet gösteren işletmelerin tercih ettiği hisse bazlı ödemeler, muhasebe politikasının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada, uygulamada en fazla tercih edilen hisse bazlı ödeme işlemleri olan özkaynağa dayalı ve nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ve uygulandıkları takdirde işletmelerin finansal performanslarına olası etkilerine uygulama örneği çerçevesinde yer verilmiştir.

Her iki hisse bazlı ödeme işlemi, çalışanlar açısından teşvik niteliğinde olsa da işletme ve paydaşları açısından da muhasebeleştirme esnasında ortaya çıkacak finansal etkileri nedeniyle önem arz etmektedir. İkinde de değerlendirme ölçeği gerçeğe uygun değer olup, özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemelerde ihraç tarihindeki gerçeğe uygun değer dikkate alınmalı iken, nakde dayalı hisse bazlı ödemelerde ise hakediş dönemi süresince her dönem sonu itibariyle tespit edilen gerçeğe uygun değerler dikkate alınmaktadır. İki ödeme biçimi arasındaki bir diğer farklılık ise edinilen hizmet karşılığının özkaynağa dayalı hisse bazlı ödemede özkaynakta artış olarak, nakde dayalı hisse bazlı ödemede ise yükümlülük olarak muhasebeleştirilmesi gerektiğidir. Muhasebeleştirme farklılıklarının yanı sıra, hakediş süresinin belirlenmesi ve özkaynağa

dayalı finansal araçların aktif piyasalarda işlem görüp görmemesi, görmediği takdirde gerçeğe uygun değer tespiti de kullanılacak fiyatlandırma modelinin belirlenmesi de işletmeler ve bilgi kullanıcıları açısından önem arz etmektedir. Tüm bu farklılık ve değişkenler işletmelerin finansal performanslarını özellikle finansal yapıları, karlılık ve likiditeleri açısından direkt olarak etkilediğinden, seçilecek hisse bazlı ödeme biçimi işletmelerin mevcut ve uzun vadedeki muhasebe politikaları ile finansal hedefleri çerçevesinde belirlenmelidir.

Yabancı kaynak ile finansmanı daha fazla tercih etmiş ya da yeni kurulmuş olan, likiditesi düşük işletmeler açısından özkaynağa dayalı hisse bazlı ödeme işlemi daha uygun iken, özkaynak ile finansmanı tercih etmiş ancak kaldıraç etkisinden yararlanamayıp, karlılığı düşük olan işletmeler açısından nakde dayalı hisse bazlı ödeme işlemi daha iyi bir alternatiftir. Ödeme işleminin türünden bağımsız olarak, finansal performansı etkileyen önemli bir unsur da gerçeğe uygun değerdir. Piyasaların hareketli olduğu dönemlerde özkaynağa dayalı ödeme işlemi karlılık açısından nakde dayalı ödeme işleminden daha güvenilir bir seçenektir. Çünkü özkaynağa dayalı ödeme işleminde dönem giderlerinin tutarı çok fazla sapma göstermeyeceğinden, hakediş süresince işletmenin finansal performansı da çok fazla etkilenmeyecektir. Nakde dayalı ödeme işleminde ise gerçeğe uygun değerdeki sürekli değişim direkt olarak dönem giderlerinin tutarını etkileyeceğinden, işletmenin karlılığı açısından öngörülemez sonuçlar ortaya çıkabilir.

Tüm bu değişkenler ve hisse bazlı ödeme işleminin seçimi işletmelerin finansal performanslarını birden fazla dönem etkileyeceğinden, finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinin olumsuz etkilenmemesi için, işletmeler hisse bazlı ödeme işlemini uygulamadan önce tüm alternatif senaryoları planlamalı ve esnek muhasebe politikaları belirlemelidirler.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almamıştır.

Kaynakça

- Emanuel, D. (2005). Accounting for share based payments under NZ IFRS-2. *University of Auckland Business Review*, Spring, 39-44.
- Hayn, M. (2018). Bewertung im rahmen von managementbeteiligungsprogrammen. *Corporate Finance*, 3-4, 98-104.
- Heuser, P. & Theile, C. (2012). IFRS Handbuch. (5. Baskı). Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt.
- İsmail, A. A., Adwan, S. & Stittle, J. (2018). Does accounting treatment of share based payments impact performance measures for banks? *Australian Accounting Review*, 0, 1-18.
- Konold, D. (2012). Auswirkungen der Änderung erwarteter volatilität auf die bewertung anteilsbasierter vergütung nach IFRS 2. *Kapitalmarktorientierte Rechnungslegung*, 2, 161-164.
- Lüdenbach, N. & Christian, D. (2015). IFRS Essentials: regeln, faelle, lösungen. (3. baskı). Herne: nbw Studium.
- Lüdenbach, N., Hoffman, W.D. & Freiberg, J. (2015). IFRS Kommentar. (13. Baskı). Freiburg: Haufe.
- Petersen, K., Banschach, F. & Dornbach, E. (2016). IFRS Praxishandbuch. (11. Baskı). Köln: KLS Accounting & Valuation GmbH.
- Richter, A. & Schrader, S. (2017). Levels of employee share ownership and the performance of listed companies in Europe. *British Journal of Industrial Relations*, 55 (2), 396-420.
- Shiwakoti, K., R., & Rutherford, A. B. (2010). Expensing of share based payments and its impact on large UK companies. *The British Accounting Review*, 42, 269-279.
- Sommer, U., Hofbauer, A. & Konold, D. (2009). Praxisprobleme bei der bewertung anteilsbasierter vergütung nach IFRS 2. *Kapitalmarktorientierte Rechnungslegung*, 12, 682-688.
- TFRS 2 – Hisse bazlı ödemeler. http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/Türkiye%20Muhasebe%20Standartları/TMSTFRS2019Seti/TFRS/TFRS_2.pdf (09.09.2019)
- Türk Telekomünikasyon A.Ş. Bağımsız denetim raporu. (2018). www.kap.org.tr. (10.03.2019)
- Wise, V. (2005). NZ IFRS 2-The differential treatment of cash and settled transactions. *Chartered Accountants Journal*, December, 64-66.
- Zwirner, C. & Froschhammer, M. (2010). Bilanzierung von anteilsbasierten vergütungsformen. *Kapitalmarktorientierte Rechnungslegung*, 10, 515-524.